

تاریخ: ۱۴۰۵/۵/۳

شماره: ۱۴۵،۴۵۴۷، ۱۴۵،۴۵۴۷

پیوست: ۱۴۵،۴۵۴۷

جناب آقای دکتر زاکانی

شهردار محترم تهران

با سلام

احتراماً، به استناد گزارش فنی پیوست در خصوص طرح احداث ساختمان چهارطبقه کلانتری زعفرانیه در مجاورت رودخانه جعفرآباد (تجریش) در حریم مستقیم این رودخانه و تصرف فضای سبز با نقش حیاتی در عبور و کنترل سیلاب و الزامات قانون توزیع عادلانه آب و نتایج بررسی و مدل سازی هیدرولوژیکی (HEC-HMS) و هیدرولیکی (HEC-RAS) و با عنایت به سابقه سیلاب های مخرب گلابدره و تجریش و حساسیت بالای این آبراهه، ایجاد هرگونه مانع در مسیر سیلاب، نه تنها فضای امن (پارک حاشیه رودخانه) را از بین خواهد برد بلکه ساختمان را به عامل تشدیدکننده بحران نیز تبدیل می نماید. با توجه به پدیده های حدی پیش روی و احتمال رخداد سیلاب های طغیانی در آینده احداث این بنا در مجاورت رودخانه ممنوع بوده و احتمال رخداد فاجعه انسانی در شمال شهر تهران و تخریب اموال عمومی را ایجاد خواهد نمود.

با توجه به اینکه عملیات اجرایی در مرحله تجهیز کارگاه توسط پیمانکار است ضروری است دستور فرمایید نسبت به جابجایی مکان فعلی به مکان امن و خارج از محدوده خطر اقدام گردد.

۱. نتیجه ی قطعی گزارش

بر اساس نتایج مدل سازی هیدرولوژیکی (HEC-HMS) و هیدرولیکی (HEC-RAS) که در گزارش منعکس شده است:

- دبی اوج سیلاب در رخداد بارش طراحی حدود ۶۰ مترمکعب بر ثانیه برآورد شده است.
- ساختمان کلانتری کاملاً حریم آزاد رودخانه را تصرف کرده و به عنوان تنها مانع در کل مسیر رودخانه ی سیلابی عمل می کند.
- ساختمان به عنوان یک مانع موثر و مشابه سد عمل کرده و موجب:
 - افزایش تراز آب و تجمع جریان در بالادست
 - تغییر مسیر ناگهانی و تمرکز جریان
 - تشدید نیروهای هیدرودینامیکی، برشی و ضربه ای بر سازه
 - احتمال شکست موضعی سدگونه در صورت تخریب ناگهانی
 - ایجاد بحران انسانی در زمان وقوع سیلاب های آتی خواهد گردید.

۲. ممنوعیت قانونی قطعی بر اساس قوانین و مقررات

با استناد به مواد زیر، احداث این ساختمان در مکان فعلی مطلقاً ممنوع و غیرقابل اجرا است:

قانون / آیین نامه	ماده / بند	حکم
قانون توزیع عادلانه آب	ماده ۱	آب‌های جاری در رودخانه‌ها از مشترکات عمومی و در اختیار حکومت اسلامی است.
قانون توزیع عادلانه آب	ماده ۲ و تبصره ۳	بستر رودخانه‌ها در اختیار حکومت است و هرگونه اعیانی، حفاری و تصرف در بستر و حریم ممنوع است مگر با اجازه‌ی صریح وزارت نیرو.
آیین‌نامه‌ی بستر و حریم	ماده ۱ (بند «خ»)	حریم رودخانه‌های طبیعی تا ۲۰ متر از هر طرف بستر تعیین شده است.
آیین‌نامه‌ی بستر و حریم	ماده ۱۳	کلیه‌ی دستگاه‌ها موظف به استعلام بستر و حریم قبل از هر طرح هستند و هرگونه تصرف منوط به موافقت کتبی وزارت نیرو است و متخلفان مشمول تعقیب و مجازات می‌شوند.
آیین‌نامه‌ی بستر و حریم	ماده ۱۴	در صورت تداخل حریم با راه‌ها، قسمت مورد تداخل به‌طور مشترک استفاده می‌شود و هیچ‌گاه حق تصرف انحصاری ایجاد نمی‌شود.

ضمناً برابر با لایحه‌ی حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل و ضوابط مدیریت بحران کشور، هرگونه ساخت‌وساز در حریم و بستر رودخانه‌های سیلابی که عبور ایمن سیلاب را مختل کند یا موجب تشدید خطر برای مردم و اموال عمومی گردد، اکیداً ممنوع بوده و دستگاه‌های متولی موظف به برخورد قانونی و قضایی با متخلفان می‌باشند.

۳. هشدار جدی در خصوص احداث طبقه‌ی زیرزمین تا تراز ۶- متری (تقریباً هم‌تراز کف رودخانه)

گزارش به‌صراحت به این نکته اشاره دارد که احداث دو طبقه زیرزمین در تراز کف رودخانه، خطرات زیر را به همراه دارد:

- تضعیف شدید پایداری دیواره‌ی کانال و احتمال ریزش و گسیختگی در زمان سیلاب یا بالا آمدن سطح آب زیرزمینی
- نفوذ آب و شکست هیدرولیکی بستر (Piping) و فرسایش زیرسطحی
- قطع مجرای طبیعی آبخوان و تغییر رژیم هیدرولیکی منطقه، تشدید آب‌گرفتگی در بلندمدت
- نقض صریح حریم کمی و کیفی رودخانه که مصداق بارز دخل و تصرف غیرمجاز در بستر و حریم است.

۴.۱.۴. اختار در خصوص بحران‌زایی و مسئولیت‌های مدنی، کیفری و انتظامی

با عنایت به مراتب فوق، به‌صراحت اعلام می‌گردد:

الف) ایجاد بحران قطعی در زمان سیلاب

احداث این ساختمان در موقعیت فعلی، به‌جای فضای سبز و پارک که نقشی حیاتی در عبور overflow و کنترل سیلاب دارد، یک سد و عامل تشدیدکننده بحران ایجاد می‌نماید. در صورت وقوع سیلاب‌هایی با دوره‌ی بازگشت بالاتر از طراحی:

- تخریب ساختمان به دلیل برخورد سنگ، تنه درخت و اجسام شناور محتمل است.
- آزادسازی ناگهانی آب تجمع‌یافته (پدیده‌ی شکست موضعی سد) موجب سیلابی شدیدتر و گسترده‌تر در پایین‌دست خواهد شد که جان و مال شهروندان را به‌طور مستقیم تهدید می‌کند.
- انسداد مسیر سیلاب و افزایش تراز آب در بالادست می‌تواند به آب‌گرفتگی گسترده‌ی بافت مسکونی و تأسیسات شهری منجر شود.

ب) مسئولیت کیفری و مدنی

با عنایت به اینکه:

- در این گزارش رسمی، مؤسسه پژوهشی سوانح طبیعی با توجه به رسالت خود، به‌صراحت بر ممنوعیت و ریسک غیرقابل‌قبول طرح تأکید دارد.
- استعلام حریم رودخانه توسط دستگاه متولی (با توجه به ماده ۱۳ آیین‌نامه) انجام نشده و یا اگر انجام شده، نتیجه‌ی آن مغایر با احداث بنا بوده است.
- نقص فاحش در ارزیابی‌های ژئوتکنیکی و هیدرولیکی طرح محرز است.

در صورت وقوع هرگونه حادثه، خسارت مالی، جرح یا فوت ناشی از سیلاب در این محدوده، مسئولیت کیفری (تعقیب در مراجع قضایی)، مسئولیت مدنی (جبران خسارت‌های وارده) و مسئولیت انتظامی (نقص در انجام وظایف قانونی) متوجه کلیه‌ی اشخاص حقیقی و حقوقی ذیل خواهد بود:

۱. مجریان طرح (عاملین احداث بنا در حریم ممنوعه)
۲. ناظران فنی (که نسبت به نقض قوانین و خطرات فنی سکوت کرده‌اند یا تأییدیه‌ی ناقص صادر نموده‌اند)
۳. مدیران و مسئولین ذی‌صلاح (که دستور ادامه‌ی پروژه یا تأمین اعتبار آن را صادر نموده‌اند)

۴. **دستگاه‌های مجوزدهنده** (شهرداری، وزارت نیرو، سازمان‌های آب منطقه‌ای و سایر مراجع که بدون استعلام صحیح یا بدون اخذ موافقت کتبی وزارت نیرو، مجوز صادر نموده‌اند)

تذکر: بر اساس ماده‌ی ۱۳ آیین‌نامه‌ی بستر و حریم و نیز قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) در خصوص تخریب اموال عمومی و ایجاد خطر برای جان مردم، مرتکبان قابل تعقیب کیفری بوده و مجازات‌های سنگین از جمله حبس، انفصال از خدمت و جبران خسارت‌های وارده در انتظار آنها خواهد بود.

۵- جمع‌بندی

با استناد به مجموع دلایل فنی، حقوقی و ایمنی فوق، مواردی به شرح زیر تاکید می‌شود:

- احداث ساختمان کلانتری در مکان فعلی مطلقاً ممنوع است.
- عملیات عمرانی در این محل، فوراً و بدون هیچ تاخیری متوقف شود.
- ساختمان کلانتری به نقطه‌ای خارج از حریم رودخانه (حداقل ۲۰ متر از بستر) و خارج از مسیر مستقیم جریان سیلابی منتقل شود.
- فضای حایل پیرامون آبراهه می‌بایست به‌عنوان فضای سبز و پارک سیلابی (Floodable Park) حفظ شده و هرگونه ساخت‌وساز دایمی در آن ممنوع است.

با استناد به گزارش فنی و قوانین موضوعه، صراحتاً اعلام می‌دارد که ادامه‌ی این پروژه در مکان فعلی، نه‌تنها یک خطای فنی و نقض قانون است، بلکه مصداق بارز «ایجاد بحران عمدی و قابل‌پیش‌بینی» برای شهروندان و اموال عمومی محسوب می‌شود.

پیشنهاد اکید: با توجه به حساسیت موضوع و جایگاه انتظامی کلانتری که می‌بایست نماد ایمنی و حافظ نظم عمومی باشد و سیلاب‌های پیش‌روی هرچه سریع‌تر نسبت به انتقال پروژه به مکان امن و خارج از محدوده‌ی خطر اقدام گردد.

سیدامیرحسین گرکانی

رئیس موسسه پژوهشی سوانح طبیعی
و کرسی یونسکو در مدیریت سوانح طبیعی